

Hösthallon –odlingsteknik

THILDA NILSSON, HIR MALMÖHUS

Hösthallonodlingen har ökat de senaste åren på grund av att det har kommit ny odlingsteknik som med hjälp av hösthallonsorter kan förlänga säsongen och öka skördarna. Framförallt är tunnelodling ett bra sätt att tidigarelägga skörden av hösthallon, men framförallt så syns en skördeökning och en kvalitetshöjning. Tunnelodling har också möjliggjort odling av hösthallon i Mellansverige där skördetiden egentligen ligger för sent.

Hösthallon i tunnlar ger tidigare och större skörd. Fotograf Birgitta Svensson

Tillväxt och utveckling

Traditionellt så delas hallonsorter upp i hösthallon- och sommarhallonsorter. Det som skiljer en hösthallonsort från en sommarhallonsort är att den inte kräver vintervila för att bilda blommor. Därför kan hösthallonen ge skörd redan under sensommaren tills frosten kommer. Om skotten inte klipps ner efter skörd utan toppas till det lägsta fruktbärande sidoskottet så kan de nedersta knopparna som inte gett skörd under hösten ge skörd till våren istället. Den egenskapen har börjats

utnyttja mer och mer i tunnlar och växthus. Tillväxten på hösthallon är framförallt korrelerad med temperatur. Hösthallon gynnas av höga temperaturer och utvecklas i takt med att temperaturen ökar. En optimal temperatur för god utveckling av bär med god kvalitet ligger på 22 grader. Blombildningen i hösthallonen är framförallt beroende av ljusinstrålning, temperatur och dagslängd.

Gallring

Det finns en konkurrens om ljus och nä-

ring inom en hallonplanta. Är ljuset begränsat så kan det leda till att mindre energi från fotosyntesen går till skotten och ger därmed en lägre skörd. Gallring av skott är ett sätt att öka ljusinsläppet i raden och optimera skörden. Enligt försök med gallring så optimerades skördenivån av hösthallon när det behölls 16–24 skott per meter rad.

En stor fördel med hösthallon är att odlingen kräver mindre arbetstimmar för skottborttagning efter skörd, eftersom alla skott tas bort och kan då göras rationellare med maskiner. Det är viktigt att

Bär av hösthallonsorterna Autumn Treasure, Polka, Autumn Bliss och Joan Irene. Fotograf Thilda Nilsson

avvakta med skottborttagningen tills all näring från skotten gått tillbaks till rötterna. Det finns ingen anledning att stressa med borttagningen bara det görs innan de nya skotten börjat växa på våren. Hösthallonodling är även enklare ur växtskyddssynpunkt, eftersom alla skott tas bort finns det inga övervintringsmöjligheter för insekter och svampsjukdomar i skotten.

Uppbindningen av hösthallon är även enklare och det räcker oftast att se till så de står stabilt mellan två ståltrådar, separat uppbindning av varje skott är inte nödvändig. Det viktigaste är att se till så att den översta tråden sitter tillräckligt högt upp så inte skotten bryts ovanför när de blir tunga av bär.

Förlängning av skördesäsongen

Det finns stora möjligheter att tidigarelägga skörden av hösthallon genom drivning plantorna. Högre temperatur och ljusintensitet tidigarelägger skörden. Försök med marktäckning på våren för att värma jorden för att tidigarelägga skotttillväxten har i några fall tidigarelagt skörden med nästan två veckor. Marktäckningen innebar fiberduk som låg på tills skotten var en halv meter höga. Även drivning med fiberduk inne i tunnlar har gynnat hösthallonen och tidigarelagt utvecklingen.

Genom odling av hösthallon i tunnlar kan början på skörden tidigareläggas rejält till redan i mitten/slutet av juli och ändå ge skörd till frosten kommer. På grund av den ökade skördeperioden har tunnel-

odling av hösthallon gett mycket större skördar än frilandsodling. Genom att bären skyddas från det regniga vädret som ofta råder under skördeperioden för hösthallon kan även skördebortfall genom gråmögelangrepp reduceras. Framförallt så har intresset för odling av hösthallon ökat på grund av att nya sorter har dykt upp som möjliggör plockning två gånger under en säsong, först på andraårsskotten och sedan på ettårsskotten. Första årsskotten klipps ner till det nedersta sidoskottet på hösten och efter att plantan varit i vintervila växer nya sidoskott ut som ger en tidig försommarskörd. Polka och Autumn Bliss som är de vanligaste hösthallonsorter som används i Sverige har inte visat sig ge särskilt god skörd på andraårsskotten, då bären blir för små och mörka till färgen.

Odling av hösthallon i växthus kan man

göra mycket med att tidigarelägga och försena skörden genom att förändra klimatet. En försening av skörd kan uppnås genom att hålla plantorna i kyl och inte ta ut för-rån senare och få en skörd på senhösten.

Sorter

Det finns många sorter tillgängliga i handeln, men nedan har tre valts ut för närmre presentation eftersom de är intressantast för yrkesmässig produktion.

Autumn Bliss

Autumn Bliss kommer från den engelska förädlingsstation East Malling och introdu-

cerades redan på 1980-talet. Den har odlats på friland i södra Sverige med framgång under torra sensomrar och höstar, eftersom den är en tidig hösthallonsort. Bären anses för mörka och blir nästan violetta efter plockning. Även smaken och fastheten lämnar mer att önska.

Polka

Polka har tagit över efter Autumn Bliss och är nu den vanligaste odlade hösthallonsorten i Sverige. Polka är en polsk sort och introducerades 2001. Polka mognar ungefär en vecka senare än Autumn Bliss. Polka är ett omtyckt bär på grund av dess

glansighet, även smakmässigt anses den överlägsen andra hösthallonsorter. Den är ljusare än Autumn Bliss men mörkare än sommarhallonsorter.

Autumn Treasure

Autumn Treasure är en ny sort från samma förädlingsstation som Autumn Bliss. Den är fördelaktigt taggfri. Det finns än så länge lite svenska erfarenheter av sorten. Norska försök visade att sorten inte tål höga temperaturer då blomningen försenades vid temperaturer över 20°C. Sorten verkar vara senare än både Autumn Bliss och Polka och bör inte odlas på friland.

Referenser:

Carew, J.G, Gillespie, T, Wainwright, H, Brennan, R, Battey, N.H. 2000. The control of the annual growth cycle in raspberry. *Journal of Horticultural Science & Biotechnology*. 75 (5). 495-503

Sønsteby, A, Heide, O. 2010. Stor variasjon i tidlighet, avling og bærkvalitet hos høstbærende bringebær. *Norsk Frukt og Bær*. 5. 27-29

Oliveira, P, Oliveira, C, Monteiro, A. 2004. Pruning date and cane density affect primocane development and yield of 'Autumn Bliss' red raspberry. *Hortscience*. 39 (3). 250-524

Pritts, M. 2008. Primocane-fruiting raspberry production. *Hortscience*. 43(6). 1640-1641

Okie, R.W (red.) 2002. Register of New Fruit and Nut Varieties List 41. *Hortscience*. 37(2). s.265

Faktaruta

- Faktabladet är utarbetat inom LTJ-fakultetens Område Hortikultur <http://www.slu.se/hortikultur> Projektet är finansierat av det nationella Landsbygdsprogrammet via Jordbruksverket och HIR Malmöhus, inom Tillväxt Trädgård, SLU, Alnarp
- Projektansvarig: Birgitta Svensson, SLU
- Projektutförare: Thilda Nilsson, HIR Malmöhus
- På webbadressen <http://epsilon.slu.se> kan detta faktablad hämtas elektroniskt
- Ingår i en serie av 8 faktablad producerat inom Tillväxt Trädgård projektet Hallon och nya bär.

Tillväxt Trädgård

Är ett projekt som syftar till att ge förutsättningar för ökad konkurrenskraft och tillväxt inom trädgårdsnäringen genom nytänkande och samarbete.

Projektet finansieras av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden, SLU, LTJ-fakulteten Alnarp, LRF/GRO, Hushållningssällskapen i Malmöhus, Halland och Kristianstad, Lovang Lantbrukskonsult AB, Mäster Grön samt Prysek.

